

Ortaq keçmişdən birgə gələcəyə

Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun Azərbaycana səfəri iki dost ölkə arasındakı münasibətlərdə yeni səhifənin açılması ilə əlamətdardır. Dövlət liderlərinin qarşılıqlı səfərləri indiyədək də olub. Türkmənistanın milli liderinin budəfəki səfəri isə Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməsindən sonra bir ilkdir. Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun proqramında Qarabağa səfərin olması dünyaya bir mesajdır: bütöv türk dünyasının üzvü kimi Türkmənistan da Azərbaycanın tarixi qələbəsini alqışlayır.

Bizi nə birləşdirir

Türkmənistanla Azərbaycanı bir-birinə bağlayan tarixi, etnik, dini və mənəvi bağlardan savayı, dövlətlərimizin maraqlarının uzlaşdığı bir neçə əlavə platforma var. Birincisi, şübhəsiz ki, ikitərəfli münasibətlərdir və bunlar geniş spektrli mövzu və çağırışları özündə ehtiva edir. İstər Xəzər üzrə əməkdaşlıq, istər birgə neft-qaz təşəbbüsləri, istərsə də dünyada baş verən dəyişikliklərə koordinasiya edilmiş yanaşmanın sərgilənməsi baxımından. Unutmayaq ki, Türkmənistan da Azərbaycan kimi Qoşulmama Hərəkətinin üzvüdür. Rəsmi Aşqabad bu təşkilat çərçivəsində Azərbaycanın irəli sürdüyü təşəbbüs və təklifləri ön fəal şəkildə dəstəkləyən dövlətlərdən biridir.

İkincisi, bizim aramızda olduqca geniş diapazonlu iqtisadi əlaqələr var ki, onlar da böyük perspektiv və potensiala malikdir. Bu müstəvidə Türkmənistanın hasil etdiyi karbohidrogen daşıyıcılarının Qərb bazarlarına Azərbaycan vasitəsilə daşınması xüsusilə maraq kəsb edən məsələdir.

Daha bir məqam beynəlxalq yük daşımalarında müştərk mövqelərdən çıxış etməyin vacibliyidir. Hazırkı realıqda bu, olduqca ciddi məsələdir, çünki hər iki ölkədən keçən Orta dəhlizin önəmi gündən-günə daha çox hiss edilir. Ölkələrimizdən cənubda yenidən mühəribədən çıxmış və hələ də sabit sayılmayan coğrafiya - İsrail-İran qarşıdurması var. Şimalda isə Rusiya-Ukrayna mühəribəsinin nə zaman və hansı nəticələrlə bitəcəyini proqnozlaşdırmaq mümkün deyil. Bu baxımdan bölgəmiz, o cümlədən Türkmənistan, Xəzər dənizi və Azərbaycanın daxil olduğu bu dəhliz hazırda dünya iqtisadiyyatı və ticarətinin böyük ümidlər bəslədiyi perspektivli logistika arteriyasına çevrilməkdədir. Bu fürsətdən maksimum yararlanmaq üçün həm Azərbaycanın, həm də Türkmənistanın səylərini birləşdirməsi günün tələbidir.

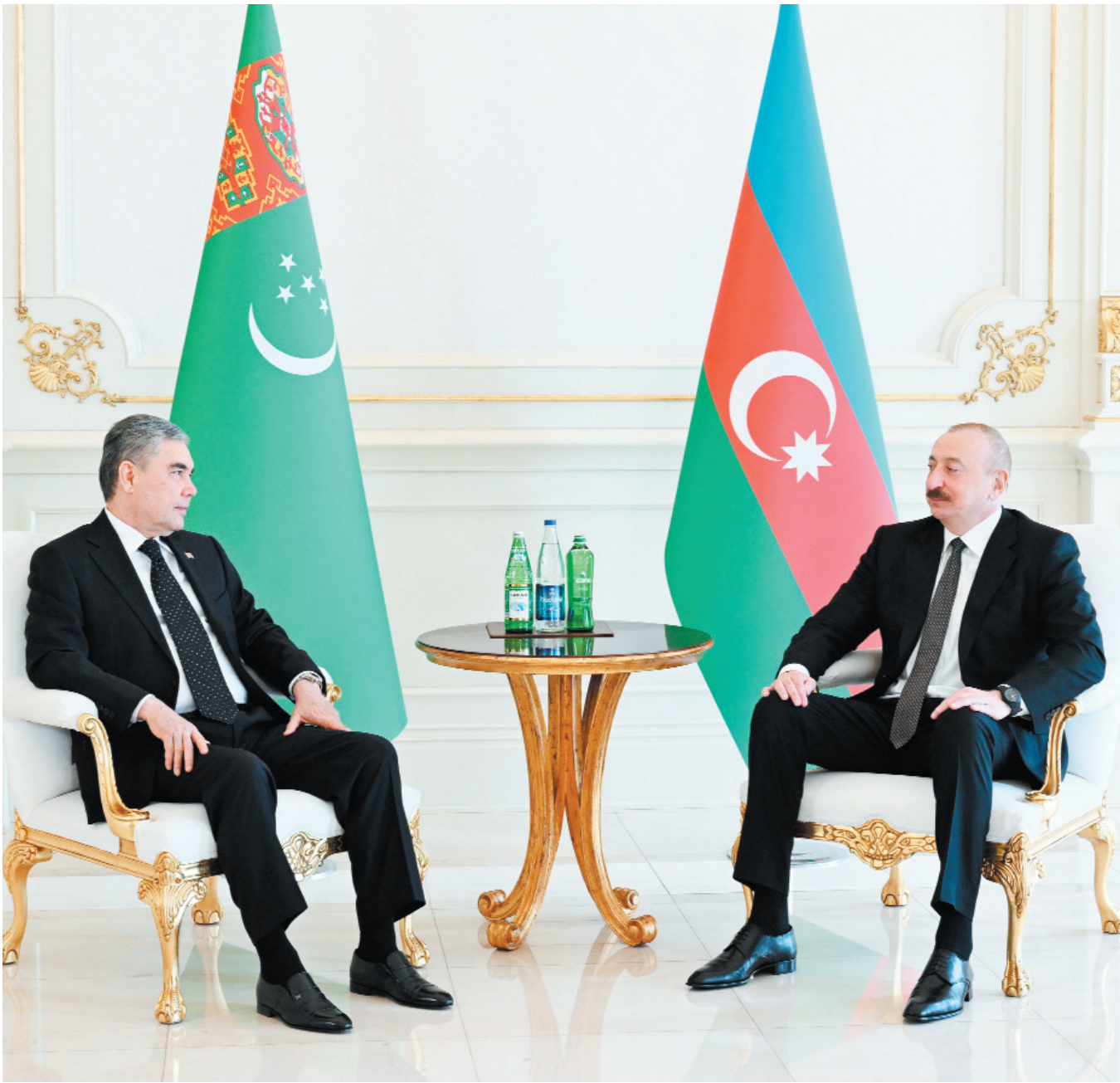
Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Türkmənistanın Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədovla təkbətək görüşündə demişdir: “Biz bir çox sahələrdə uğurla əməkdaşlıq edirik və iki ölkə müstəqil siyasət apararaq gələcəyə inamla baxır. Bizim aramızdakı tarixi əlaqələr bugünkü əlaqələr üçün əsas zəmindir və əminəm ki, Sizin səfəriniz bizim münasibətlərimizə yeni təkan verəcək. Siyasi, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə, o cümlədən nəqliyyat, energetika sahələrində bir çox nailiyyətlərimiz var və əlbəttə ki, gələcək əməkdaşlıqla bağlı bu gün fikir mübadiləsi aparacağıq”.

İkitərəfli təmaslarda yeni mərhələ

İkitərəfli əlaqələrdən danışarkən ilk növbədə qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanla Türkmənistan strateji tərəfdaşdırlar. Bu barədə müvafiq bəyannamə 2017-ci il avqustun 8-də Bakıda imzalanıb. Bu baxımdan aramızda olan istənilən münasibət həmin sənəddən irəli gəlir və strateji əhəmiyyət daşıyır.

Türkmənistanın milli liderinin Azərbaycana sonuncu səfəri 2020-ci il martın 11-də reallaşmışdı. Həmin səfər ərzində tərəflər nəqliyyat, ticarət və humanitar sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə dair ətraflı fikir

Azərbaycan və Türkmənistan arasında əlaqələrin daha da dərinləşdirilməsi üçün perspektivlər genişdir

mübadiləsi aparmışlar. Səfərin mərkəzi mövzusu təbii ki, enerji nəqliyyatı olmuşdur. Söhbət Türkmənistanın hasil etdiyi neft və qazın Azərbaycana məxsus kəmərlər vasitəsilə Avropa bazarlarına çıxarılmasından gedirdi. Bu mövzu indi də aktualdır.

Bir il sonra – 2021-ci il yanvarın 21-də videokonfrans formatında Azərbaycan və Türkmənistan hökumətləri arasında Xəzər dənizində "Dostluq" yatağının karbohidrogen resurslarının birgə kəşfiyyatı, işlənilməsi və mənimsənilməsi haqqında Anlaşma Memorandumu imzalandı. Bu memorandumu 2020-ci ildə baş tutmuş səfərin məntiqi nəticəsi saymaq olar. Səfərdən İlham Əliyev bununla bağlı demişdir: “...Bu yataqdakı iş ölkələrimizi və xalqlarımızı daha da yaxınlaşdıracaq, həm Türkmənistan, həm də Azərbaycan xalqlarına xeyir gətirəcək”.

Ölkələrimiz arasında olan münasibətlər bir sıra çoxtərəfli format və platformalarda da inkişaf edir. Biz böyük türk dünyasının üzvləriyik və Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, bizim bir ailəmiz var, o da türk dövlətlərinin birliyi. Türk dünyası çərçivələri daxilində Azərbaycan-Türkiyə-Türkmənistan üçbucağı şəklində, yəni daha sıx çərçivədə müzakirə edilən və həyata keçirilən geniş spektrli məsələlər mövcuddur. Belə bir format 2022-ci ildə yaradılıb və ardınca liderlərin baş tutan Zirvə görüşü bu böyük coğrafiyada – türk dünyasında və ikitərəfli münasibətlərdə növbəti birgə fəaliyyət tədbiri kimi müsbət nəticələrə səbəb olub.

Türkmənistanla Azərbaycan daha bir genişləndirici iqtisadi layihədə birgə iştirak edirlər. Söhbət Türkiyə, Gürcüstan, Türkmənistan və Əfqanıstanı əhatə edən logistik marşrut – Lapis-Lazuli nəqliyyat dəhlizindən gedir. Bu marşrutla malların Avropaya daşınması sahəsində artıq ilkin addımlar atılıb. Güman ki, ölkələrimiz Orta dəhliz layihəsi çərçivəsində də bu uğuru davam etdirmək əzmindədirlər.

Azərbaycanın suverenliyinə növbəti dəstək

Qurbanqulu Berdiməhəmmədov türk dünyasında növbəti liderdir ki, Azərbaycanın Vətən mühəribəsi və antiterror əməliyyatı ilə torpaq bütövlüyünü bərpa etməsini alqışlayır və

bu, Zəfəri özününkü kimi qəbul etdiyini göstərir. Türkmənistanın milli liderinin səfər proqramında Qarabağa getməsi, habelə Bakıda Zəfər parkını ziyarət etməsi dünyaya açıq mesajdır: bu qələbə yalnız Azərbaycanın deyil, bütün türk dünyasının və ayrı-ayrılıqda türk dövlətlərinindir. Bu səfər və ziyarət eyni zamanda Azərbaycan xalqının qəhrəmanlıq tarixinə, şəhidlərə və qazilərə münasibətdə sərgilənən ehtiramdır ki, xalqımız və dövlətimiz belə bir münasibəti yüksək qiymətləndirməyə bilməz.

İndiyədək işğaldan azad edilmiş bölgəmin türk dövlətlərinin liderləri tərəfindən bir deyil, bir neçə dəfə ziyarət edilib. Qazaxıstan, Özbəkistan və Qırğıstan liderləri həm azad edilmiş ərazilərin infrastrukturunun bərpası istiqamətində təşəbbüs müəllifləri olublar, həm də dövlətlərinin hədiyyəsi olan təhsil ocaqlarının açılışında iştirak etməklə Azərbaycan xalqının tarixi qələbəsinə mənəvi dəstəklərini ifadə ediblər. Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun da Qarabağa səfərinə məhz bu müstəvidən baxmaq lazımdır. Heç şübhəsiz ki, rəsmi Aşqabad bu iradəsinə və bu istiqamətdə səylərini qarşıdakı dövr ərzində də nümayiş etdirəcək.

Türkmənistanın milli lideri təkbətək görüşdə bununla bağlı bildirmişdir: “Türkmənistanla Azərbaycan xarici siyasət sahəsində BMT Nizamnaməsinə və tanınmış beynəlxalq hüquq normalarına riayət etməklə prinsipial və qəti mövqedən çıxış edir. Ölkələrimiz dünyada və qitədə, regional məsələlərdə, Xəzər dənizi zonasında sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin edilməsinə mühüm töhfə verir”.

Qeyri-sabit dünyada sabit münasibətlər

Dəyişkən siyasi prioritetlər, seysmik geosiyasi vəziyyət, hərbi təhlükələr və iqtisadi böhranlar reallığında həm Azərbaycan, həm də Türkmənistan üçün dünyadakı təzahürlərə eyni və yaxud oxşar baxışlar sərgiləmək olduqca vacibdir. İzlədiyimiz yeni dünya nizamı prosesi əksər hallarda kiçik və dəstəksiz dövlətlər üçün ağırlı fəsadlara səbəb olur. Bu baxımdan təmsil olunduğumuz türk dünyası hər iki dövlətin milli təhlükəsizliyi üçün əlahiddə dərəcədə vacibdir. Bu ehtiyac Bakı və Aşqabadda həm geniş müstəvidə türk dövlətlərinin

birliyi çərçivəsində, həm də ikitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsi yolu ilə həyata keçirilməsi lazımdır.

Qeyd etdiyimiz kimi, ölkələrimiz şimalda və cənubda qeyri-sabit, hərbi əməliyyatlarla müşayiət olunan situasiyalarla qonşuluqda yerləşir. Bu gerçəklik bizə milli və hərbi təhlükələrlə yanaşı, humanitar çətinliklər hesabına başa gələ bilər. Odur ki, savadlı və pragmatik siyasət təmsil olunduğumuz regional dəhlizin bir sabitlik zonası olaraq qalmasında ciddi həyatı önəm kəsb edir.

Qarşıdakı illərdə bizi iri logistik proseslərin məsuliyyəti və iqtisadi dividendləri gözləyir. Ölkələrimiz nəinki Şərqdən Qərbə uzanan qlobal transmilli nəqliyyat marşrutunun üzərində yerləşir, habelə bu dəhlizin mühüm bəndləridirlər. Bu o deməkdir ki, Türkmənistanla Azərbaycan sərhəd, gömrük, maliyyə və ticarət sahələrində də təmasları intensivləşdirməli, qanunvericiliyi və prosesin praktiki tərəflərini maksimum şəkildə adaptasiya etdirməlidirlər. Xəzər dənizinin bir sahilində Türkmənistan, digərində isə Azərbaycan yerləşir. Bizim aramızda dəniz vasitəsilə gəmiçilik, yükdaşıma tarixən mövcud olub. Ancaq proqnozlaşdırılan həcm misli görünməmiş səviyyədə böyükdür və qarşılıqlı koordinasiya tələb edir.

Qloballaşan və daha da gərginləşən beynəlxalq münasibətlər gerçəkliyində təkcə dövlətlərimizin deyil, xalqlarımızın da əlaqələrinin intensivləşdirilməsində, daha çox humanitar məzmunlu proseslərə qatılmasında ciddi fayda ola bilər. Bu, bizə imkan yaradır ki, müasir zamanın çağırışlarına daha səmərəli və operativ reaksiya verək. Türkmənistanın milli lideri Q. Berdiməhəmmədov təkbətək görüşdə xüsusi vurğuladı ki, bu səfər Türkmənistan ilə Azərbaycanın bundan sonra da yaxınlaşması, əməkdaşlığın uzunmüddətli strategiyasının reallaşdırılması kontekstində həyata keçirilən yanaşmaların işlənilməsi və hazırlanmasında mühüm amilə çevriləcək.

Bütün bu məsələlər məhz dövlət liderlərinin görüşləri zamanı müzakirə olunur və həllini tapır. Söhbət iki türk dövlətindən gedirsə, ön plana tarixi bağlar, ümumi köklər və mənəvi əlaqələr çıxır. Gələcəyimizi möhkəm edən də məhz bu amillərdir.

*İradə ƏLİYEVƏ,
“Azərbaycan”*